

***Omphalodes* Mill. – pupkovec**

Boraginaceae

25 druhů ve Středomoří, mírném pásmu Eurasie a v Mexiku

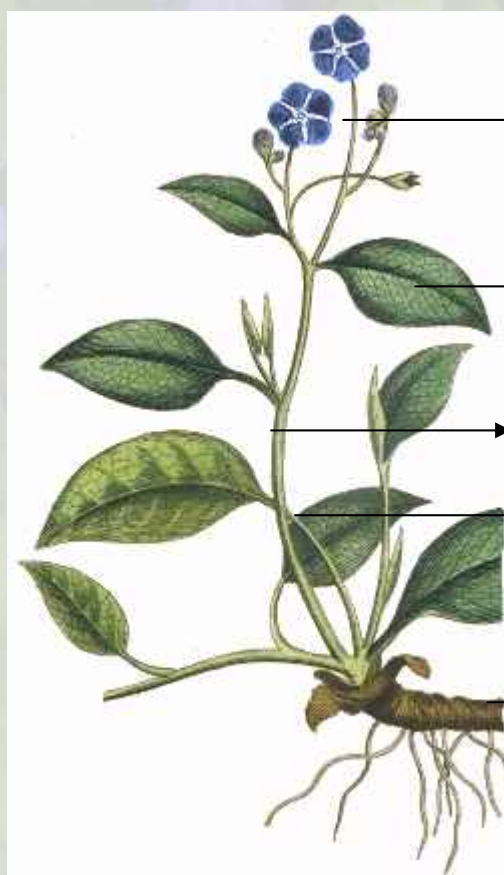
Jednoleté, dvouleté nebo vytrvalé byliny s hustě či volně polštářovitým růstem, celokrajnými, dlouze řapíkatými, kopinatými listy. Květy úžlabní nebo v terminálních květenstvích (vijan) s typickou kolovitou, 5 čtenou korunou s velmi krátkou trubkou. Tyčinek 10, plodem je tvrdka. Většího významu mají pouze vytrvalé druhy. Nejčastěji v pěstování nenáročný *O. verna* a *O. cappadocica*, další drobné druhy (*O. luciliae*, *O. nitida*, *O. rupestris*, *O. krameri*, [O. linifolia](#) a jiné) pěstovány spíše ojediněle jako alpínky.

***Omphalodes verna* Moench. – pupkovec jarní**

Původ: Severní Itálie a Chorvatsko, druhotně rozšířen na mnoha místech střední Evropy a ve Švýcarsku

Ekologie: vlhké horské lesy; hemikryptofyt

Růstové a vzhledové charakteristiky: vytrvalá, 10 – 30 cm vysoká bylina, kvetoucí brzy na jaře v IV - V

Řídký terminální vijan; stopečky [květů](#) 1 – 3 cm, koruna kolovitá, 5 čtená, v průměru 8 – 12 cm, modrá, zřídka bílá s bílými šupinami pakorunky

Lodyžní listy krátce řapíkaté

Lodyha vystoupavá, 5 – 20 cm, v horní části chudě větvená

Řapíky přízemních **listů** 1 - 2x delší než čepel, která je [srdčitá až vejčitá](#), 7 x 3 cm, [zašpičatělá](#), přitiskle chlupatá

[Oddenek](#) plazivý, až 100 cm dlouhý, pokrytý zbytky řapíků. Z něho po odkvětu vyrůstají četné, plazivé, kořenující sterilní [výběžky s růžicemi listů](#)

***Omphalodes cappadocica* (Willd.) DC. – pupkovec kapadocký**
(syn. *Omphalodes cornifolia* hort.)

Původ: endemit na malém území sv. části Turecka a v Gruzii

Ekologie: stinné skály a útesy, podél vodních toků v opadavých lesích, mezi keři do nadmořské výšky 1000m; hemikryptofyt

Růstové a vzhledové charakteristiky: vytrvalá, 10 –20 cm vysoká bylina s krátkým plazivým oddenkem. Vegetativní, nekvetoucí lodyhy se vyvíjí v létě po odkvětu. Nesou stálezelené, řapíkaté, podélně kopinaté, [špičaté listy](#) 5 – 9 cm x 5 cm velké. Květonosná lodyha vystoupavá, chudě olistěná, [květ](#) 4 – 8 mm v průměru, čistě modrý s bílým ústím, kvetoucí brzy na jaře IV – V.

Nejvýznamnější odrůdy *Omphalodes verna* a *Omphalodes cappadocica*

<i>Omphalodes verna</i>			
‘Alba’	15 cm	IV – V	Bílý květ
‘Elfenauge’	20 cm	IV – V	Světle modré vzdušné květenství
<i>Omphalodes cappadocica</i>			
‘Starry Eyes’	20 cm	IV - VI	2-barevný květ, střed tmavě modrý, okraj světle modrý až bělavý
‘Cherry Ingram’	40 cm	IV – V	Velký, hořcově modrý květ na téměř černém řapíku, list 17 x 5 cm,
‘Parisian Skies’	20 cm	IV – V	Nová selekce podobná ‘Cherry Ingram’
‘Lilac Mist’	20 cm	IV – V	Fialově růžový květ

‘Starry Eyes’

‘Lilac Mist’

‘Cherry Ingram’

'Alba'

Omphalodes krameri

Omphalodes luciliae

Pěstitelské vlastnosti a požadavky: *Omphalodes verna* je nenáročná, snadno pěstitelná, divoce rostoucí trvalka. Její velkou předností je rychlý růst spojený s velmi dobrou krycí schopností listů. Někdy může být až expanzivní v kombinaci s choulostivými, málo vitálními druhy trvalek. Rostliny sázené ve sponu 25 x 25 cm již druhým rokem vytvoří [100% zapojený porost](#). Další předností taxonu je velmi brzké kvetení. [První květy](#) rozkvétají na velmi krátkých květních stopkách mezi rozvíjejícími se novými listy velmi brzy na jaře, začátkem dubna.

Lednice, 4.4.2008

S postupným vývojem se květní stvoly prodlužují až mírně převyšují listy. Svou barvou a tvarem připomínají pomněnku.

Ideálním stanovištěm pro pupkovce je humózní, vlhká půda v lehkém přistínění korun stromů s tlející [opadankou](#). *Omphalodes verna* je velmi tolerantní druh k různým typům půd, snese i sušší stanoviště a hlubší stín. Na slunci ho můžeme pěstovat za předpokladu trvalé a dostatečné závlahy. *O. cappadocica* je méně mrazuvzdorný. V tuhých zimách může namrzat, proto je vhodné ho chránit suchým listím.

Množení: semenem, dělením (není snadné), řízkováním oddenků, moderní odrůdy také metodou in vitro.

Použití v zahradní a krajinářské tvorbě:

O. verna je trvalkou stanovištního prostoru „Gehölzrand“ – GR₂ – „Okraj porostu dřevin“, doplňující rostlinou prostoru „Gehölz“ – G₂ – „Podrost dřevin“, *O. cappadocica* je rostlinou stanoviště „Gehölzrand – GR₂ – „Okraj porostu dřevin“ (SIEBER 1990). Nenáročný druh *O. verna* nachází široké uplatnění v ZaKA:

- V přírodě vytváří celé kolonie, porosty (sociabilita III – V), proto ho můžeme využít ve větších skupinách k vytvoření souvislých porostů pod korunami stromů či na okrajích porostů nebo jako náhradu za trávnik ve stinných polohách. Brzy na jaře je jeho porost nízký, proto s ním můžeme [kombinovat](#) řadu drobných, taky velmi brzy na jaře kvetoucích jarních efemeroidů (např. druhy rodu *Chionodoxa*, *Muscari*, *Scilla*), či vyšších, později kvetoucích taxonů (např. *Fritillaria meleagris*, *F. uva – ulpis*, *F. pallidiflora*, *Ornithogalum* a jiné – viz foto nahoře).

Omphalodes verna v podrostovém společenstvu trvalek ve stinné lokalitě

Omphalodes verna vytvoří rychle souvislý porost s velmi dobrou krycí schopností. Ideální vlastnosti taxonu k náhradám trávniku.

- stinné partie zahrad

Ve stinných partiích ho můžeme kombinovat např. s druhy *Rodgersia*, *Astilbe*, *Ligularia*, *Tellima*, *Corydalis lutea* a dalšími

- půdní pokrýv a výplň u nových výsadeb keřů

Podobným způsobem jako *O. cappadocica* (na obr.) může být použit i *O. verna*

- kořenové mísy stromů
- skalky, koruny suchých zídek – ve stinných a vlhkých místech

Literatura a odkazy:

Omphalodes verna: In: Slavík a kol.: Květena ČR, díl 6, str. 242. Praha: Academia, 2000.

Omphalodes verna: In: Jelitto, L, - Schacht, W.: Hardy herbaceous perennials. Oregon Portland: Timber Press, 1995, Volume II, str. 439.

Sieber, J.: Die Sichtung der Stauden. Teil 1. Geschichte und Beetstauden. Bonn: Förderungsgesellschaft Gaertenbau. 1990.